

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

«МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

для здобувачів другого рівня вищої освіти
факультету прикладної математики та інформатики
спеціальність 014 Середня освіта
014.09 Середня освіта (Інформатика)

Львів – 2024

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Майстерність педагогічної діяльності» полягає у підготовці студентів – майбутніх учителів як професіоналів до виконання професійно-педагогічної діяльності на засадах гуманістичного та особистісно орієнтованого підходу.

Головні завдання дисципліни:

- формування у студентів знань, умінь виконання різних функцій педагогічної діяльності;
- сприяння розвитку їхньої компетентності в організації педагогічної діяльності;
- вироблення у студентів адекватного розуміння сутності педагогічної діяльності як організації взаємодії вчителя з учнями на паритетних засадах;
- виховання у студентів ціннісних орієнтацій, що визначають гуманістичну спрямованість педагогічної діяльності;
- формування у студентів умінь педагогічної техніки;
- розвиток у студентів мотивації самовдосконалення як майбутнього педагога;
- формування у студентів умінь аналізу педагогічних ситуацій та прийняття доцільних рішень.

Мета кожного заняття – реальне співробітництво і взаємодія викладача зі студентами, досягнення високої комунікативності, включення кожного студента у навчальний процес. Проведення практично-семінарських занять передбачає самостійну підготовку студентів й обговорення у групах творчих робіт, проєктів, розробку та презентацію пошукових завдань.

Інформація щодо оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінювання навчальних досягнень студентів упродовж семестру здійснюються на основі рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Підсумковий семестровий контроль у формі заліку передбачає виставлення підсумкової оцінки з дисципліни «Майстерність педагогічної діяльності» на основі набраних балів за модулями (поточна навчальна діяльність, самостійні роботи, модульне тестування, навчальний проєкт).

Передбачено такі види оцінювання навчальної діяльності студентів:

- ✓ *поточний контроль* навчально-пізнавальної діяльності на семінарських заняттях (доповідь, повідомлення, участь у дискусіях тощо), максимально – 32 бали;
- ✓ *самостійна робота студента* – максимально – 10 балів;
- ✓ *підсумковий контроль* – модульне тестування після завершення змістового модуля – 8 балів.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Професійно-педагогічна діяльність сучасного вчителя

1. Сутність педагогічної діяльності в контексті викликів сучасного суспільства.
2. Цінності педагога, мотивація педагогічної діяльності.
3. Педагогічна діяльність, її характеристики та структура.
4. Психолого-педагогічні засади професійно-педагогічної діяльності вчителя.

Ключові слова: професійна діяльність, педагогічна діяльність, структура, цінності, аксіологія, мотивація, творчість.

📖 Завдання для самостійного пошуку. 1. Суспільна значущість педагогічної професії. 2. Описати основні тенденції в розвитку педагогічної освіти на сучасному етапі. 3. Співвіднести поняття «сучасний вчитель» та «ідеальний вчитель»? 4. Створити мультимедійну презентацію «Я сучасний вчитель інформатики».

✎ Підготувати доповідь на тему: «Взаємозв'язок традицій і новаторства у педагогічній діяльності».

Семінарське заняття № 2-3

Тема: Педагогічна майстерність і особистість вчителя

1. Педагогічна майстерність, її структура та складові.
2. Критерії та рівні педагогічної майстерності вчителя.
3. Особистість вчителя та його авторитет.
4. Основні риси сучасного вчителя, функції.
5. Шляхи формування педагогічної майстерності.
6. Педагогічна творчість учителя.

Ключові слова: педагогічна майстерність, особистість учителя, професіоналізм, якості вчителя, педагогічна творчість, педагогічне новаторство.

❓ *Дискусійне питання.* «Діяльність учителя більше нагадує імпровізацію за обставин, що постійно змінюються, ніж дотримання педагогічних правил та алгоритмів. Інакше кажучи, ми маємо справу радше з майстром, ніж з інженером» (R. Bourdoncle). Проаналізувати слова французького вченого-педагога та охарактеризувати сутність педагогічної майстерності вчителя інформатики.

□ 1. Підготувати опис майстерності педагога-наставника (за компонентами структури педагогічної майстерності). 2. На прикладі досвідченого педагога визначити риси, що характеризують його авторитет серед учнів (студентів), колег. Аргументувати різницю між авторитетом й авторитарністю. Продумати приклади вияву псевдоавторитету педагога. Як вчителю/викладачу здобути авторитет серед учнів?

⌘ Підготувати есе «Педагогічної професія – творчий процес чи рутинна праця?»

Семінарське заняття № 4

Тема: Професійна компетентність педагога

1. Професійна компетентність як елемент педагогічної майстерності
2. Структура професійної компетентності. Компоненти професійної компетентності.
3. Класифікація педагогічних вмінь та їх характеристика.
4. Готовність учителя до професійно-педагогічної діяльності.
5. Комплекс «soft skills» – важливий чинник успішної педагогічної діяльності.

Ключові слова: професійна компетентність, структура, педагогічні вміння, гуманістична спрямованість, готовність, «soft skills».

□ 1. Проаналізувати підходи до визначення професійної компетентності. Результати подати у таблиці. 2. Співвіднести поняття «компетентність», «готовність до діяльності», «професіоналізм» і «майстерність» та визначити їх рівневу інтеграцію.

📖 Завдання для «презентації». Професійна компетентність вчителя як складова продуктивної педагогічної діяльності.

⌘ Намалювати модель професійної компетентності вчителя інформатики.

Семінарське заняття № 5

Тема: Педагогічна техніка та технологія у професійній діяльності вчителя

1. Педагогічна техніка та технологія
2. Сутність уваги та уяви як форми психічної діяльності вчителя.
3. Професійно-педагогічна спостережливність учителя.
4. Вербальна та невербальна комунікація.
5. Техніка мовлення, уміння володіти голосом (висота, тембр, гучність, політність, темп, інтонаційність, паузи), дикція, дихання.
6. Культура зовнішнього вигляду вчителя.

Ключові слова: педагогічна техніка, професійна етика, технологія, мовленнєвий апарат, артистизм, культура мови.

⌘ Програвання ситуацій, в яких необхідно з різною інтонацією відповідно до мети, звертатися до учнів, виступити перед різною аудиторією, організувати окремих моментів навчального заняття.

📖 1. Довести ефективність використання різних стратегій взаємодії у комунікативних ситуаціях. 2. Обґрунтувати значення та роль невербальної комунікації у професійній діяльності педагога. 3. Негативні жести: основні риси.

? *Дискусійне питання.* «Тон голосу, очі і вираз обличчя мовця є не менш красномовним, ніж самі слова» (Ж. Лабрюєр).

📝 Підготувати есе «Професійно-педагогічна спостережливість вчителя інформатики».

Семінарське заняття № 6

Тема: Педагогічний такт і етика вчителя

1. Педагогічний такт – професійна ознака вчителя. Суть, функції та форми вияву педагогічного такту.
2. Психолого-педагогічні особливості формування педагогічного такту.
3. Рівні володіння педагогічним тактом. Основні вимоги педагогічного такту.
4. Етичні риси й етичні норми педагога як підґрунтя професіоналізму.
5. Педагогічна етика. Нетактовність учителя та її наслідки.
6. Справедливість як критерій професіоналізму вчителя.

Ключові слова: педагогічний такт, професійна етика, умови дотримання такту.

- 📝 1. Написати перелік висловів, суджень, що засвідчують вияв учителем педагогічного такту для нейтралізації опору учнів в процесі навчання.
2. Змодельовати ситуацію, в якій вчитель дотримується педагогічного такту для налагодження дисципліни учнів на уроці інформатики.

📖 «Справедливість – це основа довіри дитини до вихователя. Але немає якоїсь абстрактної справедливості – поза індивідуальністю, поза особистими інтересами, поривами. Щоб стати справедливим, треба до тонкості знати духовний світ кожної дитини» (В. Сухомлинський).

⌘ Навести приклади порушення педагогічного такту під час взаємодії вчителя з учнями.

Семінарське заняття № 7-8

Тема: Педагогічне спілкування як творчий процес

1. Педагогічне спілкування, сутність і особливості.
2. Структура педагогічного спілкування, його функції.
3. Типові моделі спілкування.
4. Стили, рівні, бар'єри професійного спілкування.
5. Мовленнєві моделі взаємодії «учитель – учень», «учитель – батьки учнів», «учитель – колеги» і т. п.
6. Шляхи вдосконалення культури спілкування.

Ключові слова: педагогічне спілкування, взаємодія, моделі спілкування, структура спілкування.

📺 Обрати фільм (про вчителів) та охарактеризувати стилі спілкування вчителя з учнями, моделі поведінки.

📋 Скласти «власні» правила спілкування вчителя з учнями, батьками учнів, колегами, керівниками освітнього закладу. Результати представити у вигляді презентації.

❓ *Дискусійне питання.* Актор та педагог: спільне та відмінне.

🔄 Круглий стіл «Вчителі й учні: парадокси спілкування»

Семінарське заняття № 9

Тема: Майстерність публічного виступу. Педагогічний імідж

1. Основи риторики. Типи ораторів.
2. Риторична культура сучасного вчителя. Артистизм вчителя.
3. Поняття «імідж» та його структура.
4. Складові іміджу, принципи та технології формування вчителя.

Ключові слова: риторика, імідж, структура, складові іміджу, артистизм.

🔄 Робота у мікрогрупах. Проаналізувати структуру доповіді (презентовану на дану тематику), визначити та охарактеризувати особливості слухачів.

🎯 Підготувати публічний виступ (обрана тема студентом) відповідно до етапів, композиції.

Семінарське заняття № 10

Тема: Вирішення проблем дисципліни учнів та конфліктів у педагогічній діяльності

1. Соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі.

2. Способи, прийоми вирішення проблем дисципліни учнів відповідно до її вияву.
3. Особливості, причини виникнення конфлікту, типи, рівні, структура та аналіз конфлікту.
4. Способи поведінки вчителя у конфліктних ситуаціях.
5. Шляхи і процедури розв'язання конфліктів в освітньому процесі. (переговорів, медіації, арбітрації).
6. Розв'язання й усунення педагогічних конфліктів.

Ключові слова: дисципліна, педагогічне спілкування, взаємодія, конфлікт, класифікація конфліктів, конфлікті ситуації.

☐ З якими причинами конфліктів у процесі навчання Ви стикаєтеся найчастіше? Пояснити, як можна запобігти їх виникненню.

● Проаналізувати на конкретних прикладах, як поведуть себе у конфліктних ситуаціях вчителі з різним стилем мислення. Сформулювати власну стратегію поведінки у можливій взаємодії з ними.

⌘ Підготуватися до виконання на занятті таких вправ:

- програвання методів, прийомів, шляхів подолання порушення дисципліни учнів;
- аналіз конфліктних ситуацій;
- програвання стилів поведінки педагога у конфліктних ситуаціях.

2. Підготуватися до участі у сюжетно-рольових іграх щодо проведення переговорів, медіації.

Семінарське заняття № 11

Тема: Майстерність організації навчально-пізнавальної діяльності учнів

1. Система планування й підготовки навчального заняття.
2. Педагогічне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю учнів на різних етапах уроку.
3. Шляхи розвитку позитивної внутрішньої мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів.
4. Система планування навчальних, виховних занять.
5. Вибір та умови ефективного застосування інтерактивних методів навчання, форм навчально-пізнавальної діяльності учнів.
6. Організація педагогічної взаємодії з учнями у навчальному процесі відповідно до їхніх індивідуально-типологічних особливостей (темпераменту, стилів навчання, типів інтелекту, типів соціальної поведінки).

Ключові слова: майстерність, предмет, навчальне заняття, навчально-пізнавальна діяльність, взаємодія, інтерактивні методи.

- 1. Проаналізувати власний досвід навчання; згадати й аргументувати, які уроки або навчальні заняття у вищій школі були цікавими, продуктивними та чому.
- 2. Які засоби, методи впливають на ефективність навчання (власний досвід).
- 3. Виокремити позитивні сторони організації навчання як взаємодії вчителя з учнями.

⌚ *Моделюємо сучасний урок (майстерність взаємодії).* Підготуватися до виконання вправ на імітацію окремих фрагментів навчального заняття:

- ✓ програвання діяльності вчителя на різних етапах навчального заняття;
- ✓ представлення фрагментів організації виховного впливу на учнів у процесі навчання;
- ✓ програвання фрагментів уроку із застосуванням сучасних методів навчання.

Семінарське заняття № 12

Тема: Особливості виховного, емоційно-вольового впливу на поведінку учнів

- 1. Організація освітнього процесу у закладі освіти через вплив учителя на учнів.
- 2. Виховний, емоційно-вольовий вплив на особистість учня відповідно до механізмів соціалізації особистості (наслідування, навіювання, фасилітації та інгібіції, конформізму, рефлексії, узгодження зовнішніх впливів і внутрішніх чинників особистості).
- 3. Виховний вплив на особистість учня засобами освітнього середовища. Методи, прийоми виховного впливу на свідомість, поведінку, почуття особистості.
- 4. Педагогічна ситуація, її особливості; організація виховання у процесі навчання.

□ Питання для обговорення: 1. Як Ви розумієте процес виховання учнів? 2. Як педагог спроможний виховувати молоду людину у навчальному закладі? 3. Чи існують відмінності та які між вихованням і навчанням учнів?

- 1. Уявити, що Ви – педагог. Обдумайте, які дії ви будете застосовувати для виховання учнів. 2. Визначити та розкрити, які види позанавчальної діяльності у закладі загальної середньої освіти доцільно застосовувати для виховання учнів.

3. Обдумати, як словом можна виховувати учнів; яку словесну інформацію доцільно представляти з метою виховання. 4. Яким чином засобами слова вчитель формує в учнів соціальні норми, цінності (Навести приклади).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Проект «Майстерність педагогічної діяльності вчителя (інформатики): особистий погляд» (10 балів)

Мета: розкрити власне розуміння майстерності педагогічної діяльності вчителя

Зміст:

1. Якої майстерності повинен досягати вчитель у педагогічній діяльності?
2. На Вашу думку, у яких педагогічних діях виявляється гуманізм учителя? Які принципи педагогічної діяльності є гуманістичними?
3. Яка невербальна поведінка дасть змогу педагогу набути авторитет серед учнів?
4. Визначте вимоги до педагогічного спілкування вчителя з учнями й батьками, що сприятиме розвитку їхніх позитивних міжособистісних взаємин?
5. Як доцільно педагогу планувати виховну діяльність учнів у навчальному закладі?
6. Опишіть на підставі власного досвіду шкільного життя ситуацію порушення вчителем педагогічної етики та такту і, навпаки, дотримання педагогічного такту.
7. Як Ви, майбутній педагог, плануєте формувати позитивну мотивацію навчання учнів?
8. Яким, на Вашу думку, повинен бути сучасний урок (зміст, методи, освітнє середовище, організаційні умови, діяльність учителя й учнів, їхня взаємодія)?

Вимоги:

1. Розкрийте ґрунтовно подані питання, власне розуміння складових майстерності педагогічної діяльності вчителя.
2. Власні судження підкріплюйте аргументами, посиланнями на наукові дослідження, власний досвід.
3. Розкривайте власне ставлення до кожного аспекту педагогічної діяльності.
4. Уникайте поверховості у власних судженнях, висловлюйтеся конкретно, чітко.
5. Дотримуйтеся щирості, відкритості у висловлюванні власних думок.

Критерії оцінювання:

2 бали – Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань і визначення методів дослідження;

6 балів – підбір джерельної бази, критичний аналіз суті та змісту науково-педагогічної літератури. Виклад фактів, ідей, результатів дослідження структурно та в логічній послідовності;

2 бали – переконливість, аргументованість висновків; оформлення.

Політика виставлення балів

Враховуються усі бали, одержані студентом під час роботи на семінарських заняттях, проміжного модульного контролю (тестування), виконання завдань самостійної роботи. При цьому враховується активність студента під час заняття; самостійність, креативність, власне бачення проблеми й окреслення шляхів її розв’язання, своєчасне виконання завдань та їх якість.

Дотримання норм **академічної доброчесності** забезпечується заборонаю плагіату та списування. Очікується, що роботи студента вирізнятиметься оригінальністю, власними міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання, списування, часткове чи повне запозичення матеріалу з робіт інших студентів є проявом академічної недоброчесності. Виявлення зазначених ознак у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль, модульний контроль, самостійна робота – 50 балів		Іспит	Сума
Зм. модуль 1	Зм. модуль 2	50	100
20	30		
ПК(16)+МК(4)	ПК(16)+МК(4)+СР(10)		

♣ T1, T2 ... T16 – теми змістових модулів, ПР – поточна робота, СР – самостійна робота, МК – модульне контроль/тестування

Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81 – 89	B	Дуже добре	Добре	
71 – 80	C	Добре		
61 – 70	D	Задовільно	Задовільно	
51 – 60	E	Достатньо		

10. Рекомендована література

Основна

1. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч.-метод. посіб. Львів, 2005.
2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ, 2006.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: посіб. Київ: «Академія», 2002.
4. Гриньова В. М. Педагогічна культура майбутнього вчителя: навч. посіб. Харків, 1996.
5. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І.А. Зязюна. Київ, 2004.
6. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: навч. посіб. Київ, 2004.
7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2003.
8. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ, 2006.
9. Якса Н. В. Міжкультурна взаємодія суб'єктів освітнього процесу: навч. посіб. Житомир, 2007.

Додаткова

10. Біляковська О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні: порівняльний аналіз : монографія. Львів, 2020.
11. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посіб. Київ:, 2005.
12. Грабовська С. Л., Равчина Т. В. Конфлікти без насильства. Львів, 2001.
13. Джонсон Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / пер. з англ. В. Хомика. Київ, 2003.
14. Радченко А. Є. Професійна компетентність учителя. Харків, 2006.
15. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Львів, 2016.
16. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ, 2002.
17. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2002.
18. Якса Н.В. Основи педагогічних знань. Київ, 2007.

Інтернет-джерела

19. Закон України «Про освіту» від 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
20. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
21. Наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16.07.2018 року «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

*Навчально-методичні матеріали
до проведення семінарських занять
з дисципліни «Майстерність педагогічної діяльності»
уклала проф. Біляковська О. О.*